

Gerard Kramer

Wat deed Febe precies?

WoordStudie

‘Ik beveel nu Febe aan, onze zuster, die ook een dienaar is van de gemeente die in Kenchreeën is, opdat u haar ontvangt in de Heer, op een wijze de heiligen waardig, en haar bijstaat in elke zaak waarin zij u nodig mocht hebben; want ook zijzelf heeft bijstand verleend aan velen, ook aan mijzelf.’

Romeinen 16:1-2

In de dagkalender *Lichtstralen uit het Woord* stond als de dagtekst voor 5 augustus 2020 afgedrukt: *‘En sta haar (d.i. Febe) bij wanneer ze uw hulp ergens voor nodig heeft, want ze is velen tot steun geweest, ook mij’* (Rom. 16:2 NBV).

Deze complimenteuze woorden van Paulus over Febe, zijn zuster in Christus, tevens een dienaar van de gemeente in Kenchreeën (de haven van Korinthe), zijn een bijzondere aanbeveling voor de gelovigen in Rome om haar te ontvangen in de Heer, 'op een wijze de heiligen waardig', en haar bij te staan in elke zaak waarin zij hen nodig mocht hebben. Een mooie dagtekst, die ook ons in 2020 voorhoudt wat echte christelijke dienstbaarheid is, en hoe we die behoren te waarderen!

De schrijver die de dagtekst heeft gekozen, meent echter over Febe te kunnen zeggen dat ze 'een leider over velen, een kampioen' is, want het gebruikte Griekse woord *prostatis* zou een woord zijn, schrijft hij, 'dat ook gebruikt wordt voor iemand met een hoge status, zowel in de kerk als daarbuiten. De Febe over wie dit gaat, was dus duidelijk een leider; iemand die voor anderen zorgde en voor hen opkwam'. En even verderop stelt hij opnieuw dat Paulus haar beschrijft als leider. Het is jammer dat de auteur van deze overdenking dat allemaal uit dit Griekse woord meent te kunnen afleiden. Dat Febe een bijzondere vrouw was, klopt; dat ze voor anderen opkwam, klopt ook. Maar dat ze een leidster was, klopt niet.

Hoe is vertaald wat Febe deed?

In het Grieks staat dat ze iets *was*, namelijk een *prostatis*. Hoe vertaalt men wat zij was en deed?

Statenvertaling:	zij is een voorstandster geweest.
NBG:	zij heeft bijstand verleend.
NBV:	zij is tot steun geweest.
HSV:	zij heeft bijstand verleend.
Naardense Bijbel:	zij is een bijstand geweest.
Bijbel in gewone taal:	zij heeft hulp en bescherming gegeven.
Voorhoeve 4 ^e druk 1966:	zij heeft bijstand verleend.
Willibrord 1966:	zij is een echte beschermengel geweest.
Willibrord 2017:	zij is een beschermster geweest.
TE 1982:	zij heeft bijstand verleend.
TE 2018:	zij heeft bijstand verleend.

Er is dus een opmerkelijke eensgezindheid onder de vertalers over wat Febe was of deed. Hoe kan de kalenderschrijver dan een *leider* van haar maken? Kan het Griekse woord *prostatis* dat dan helemaal niet betekenen? Ja, dat kan wel, maar dan is de context doorslaggevend.

Wat is een *prostatis*?

Dit zeldzame woord *prostatis* is de – vóór Romeinen 16:2 niet aangetroffen – vrouwelijke vorm van het mannelijke *prostatès*, dat in het Nieuwe Testament niet voorkomt. Dit woord hangt samen met het werkwoord *prohistamai*, dat letterlijk betekent ‘gaan staan voor’. En dan wordt het interessant, want de grote vraag is: met welk *doel* ga je voor mensen staan? Dat kan zijn ofwel om hen te *leiden*, ofwel om hen te *beschermen*. Dit werkwoord komt als ‘leiding geven’ voor in Romeinen 12:8 en 1 Thessalonicenzen 5:12; ‘besturen’ in 1 Timotheüs 3:4-5, 12, 17; ‘zich toeleggen op’ in de zin van ‘zich toewijden aan’ in Titus 3:8, 14. De betekenis is letterlijk: ‘vooraan gaan staan’, ‘voorgaan’, vandaar ‘leiden’. In dit woord zit daarnaast de genoemde beschermende notie ‘zich bekommeren om’, ‘zorgen voor’, ‘beschermen’.

Maar welk aspect komt dan in de praktijk vooral naar voren in het zelfstandig naamwoord *prostatès*? In het klassieke en postklassieke Grieks is het een eervolle titel, die het equivalent is van het Latijnse *patronus*, de titel van een burger in bijv.

Athene die de belangen behartigde van de mensen zonder burgerrecht. Een beschermheer dus. De door Paulus gebruikte vrouwelijke vorm van het woord suggereert in deze samenhang dan ook dat Febe een invloedrijke vrouw was, die waardevolle diensten verrichtte voor de jonge gemeente in Korinthe en voor Paulus zelf. Dat denk ik mede omdat wat Paulus voor haar aan de Romeinen vraagt, namelijk haar 'bij te staan' (Gr. *parhistamai*, het normale woord voor 'bijstaan', 'helpen') een woordspeling is met het eervollere woord dat hij voor de activiteit van Febe gebruikt – waarmee hij haar nog een mooi, bedekt compliment geeft.

Febe als leidster in de gemeente?

Was Febe een leidster in de gemeente? Daarover kunnen we kort zijn: in het Nieuwe Testament is slechts sprake van mannelijk, niet van vrouwelijk leiderschap. Er valt veel te zeggen over de wijze waarop mannen behoren te leiden in de gemeente. Ook vrouwen kunnen hen daarover zeer zinvol adviseren of corrigeren – maar niet vervangen. Dan doen we de Schrift geen recht!

OudeSporen 2020

